

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧИТЕЛІВ

УДК 378.046

Назаренко В.С.

У статті розглянуто особливості розвитку інформаційно-комунікаційних компетентностей учителів, концептуальні засади структурно-функціональної моделі, умови її впровадження в системі післядипломної освіти.

Ключові слова: післядипломна освіта, розвиток, модель, структурні компоненти, інформаційно-комунікаційні компетентності.

МЕТОДИКА РАЗВИТИЯ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧИТЕЛЕЙ

Назаренко В.С.

В статье рассмотрено особенности методики развития информационно-коммуникационных компетентностей учителей, концептуальные положения структурно-функциональной модели.

Ключевые слова: последипломное образование, развитие, модель, структурные компоненты, информационно-коммуникационные компетентности.

METHODS OF INFORMATION AND COMMUNICATION COMPETENCES TEACHERS

Nazarenko V.S.

The paper considers the particular techniques of information and communication competencies of teachers, conceptual structural-functional model.

Key words: graduate education, the development of the model, the structural components, information and communication competence.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Основна роль у підвищенні якості освітнього процесу відводиться закладам післядипломної педагогічної освіти, які мають забезпечити можливість успішної реалізації означеного завдання — постійно підвищувати інтелектуальний і творчий потенціал працюючих педагогів, їхнього озброєння навичками професійної діяльності [10], здійснювати розвиток їх компетентностей (ключових, міжпредметних, предметних тощо). Це змушує їх, насамперед, формувати в учителів уміння здобувати потрібну інформацію, екстрагувати з неї необхідні знання. Однак для цього педагог повинен досконало володіти інформаційно-комунікаційними компетентностями, які й стануть механізмом подолання суперечностей, що гальмують професійний розвиток у системі післядипломного навчання.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Теоретичні та методологічні аспекти професійного удосконалення педагогічних кадрів всебічно висвітлено в працях В.П. Андрущен-

ка, І.А. Зязюна, В.Г. Кременя, концептуальні засади сучасної системи неперервної професійної освіти досліджено Є.С. Барбіною, М.Т. Громковою, А.М. Зубко, Ю.М. Кудлоткіним, В.І. Масловим, Н.Г. Ничкало, Л.П. Пуховською, В.В. Олійником, В.І. Пуцовим, Т.І. Сущенко, В.В. Химинець. Однак, залишається недостатньо розробленою методика розвитку інформаційно-комунікаційних компетентностей учителів і організаційно-педагогічні умови її впровадження, що зумовлює необхідність розробки та дослідження оригінальної моделі розвитку інформаційно-комунікаційних компетентностей учителів у системі післядипломного навчання.

Тому *метою статті є* розгляд особливостей розвитку інформаційно-комунікаційних компетентностей учителя, концептуальних засад структурно-функціональної моделі.

Вклад основного матеріалу. Теоретичні засади проблеми дослідження підтвердили нашу думку про те, що при конструюванні моделі розвитку інформаційно-комунікаційних компетентностей учителів головне завдання полягатиме в тому, щоб, «використовуючи в єдності та доцільності різноманітні методи, забезпечити мобільність системи, зробити її здатною швидко реагувати, адаптуватися до умов, що постійно змінюються» [1, С. 81].

Особистість учителя при цьому виступає, з одного боку, як системний об'єкт найвищого ступеня складності і пластичності, що знаходиться у постійному становленні і перетворенні [3], а, з іншого боку, є суб'єктом відносин, у які вона вступає під час здійснення перетворювальної діяльності [5]. Тому компоненти моделі, що пропонуються нами, розкривають внутрішню організацію процесу розвитку інформаційно-комунікаційних компетентностей – мету, завдання, зміст основних ідей, організаційних форм і методів – і відповідають за постійну взаємодію між елементами цього процесу [8].

У нашому дослідженні моделювання є методом теоретичного осмислення проблеми розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності вчителя. Під структурно-функціональною моделлю розвитку інформаційно-комунікаційних компетентностей учителів ми розуміємо цілісний процес підвищення професійної кваліфікації, у якому сукупність форм і методів післядипломного навчання спрямована на удосконалення знань, умінь, навичок педагогів у галузі інформаційно-комунікаційних технологій, а також на підвищення мотивації щодо їх використання у педагогічній діяльності. Вона базується на цілісності та узгодженості, взаємообумовленості та взаємодіючості усіх її компонентів [9]. Виокремлення компонентів дозволило розбити її на блоки – цілепокладання, функціонально-змістового, організаційно-діяльного, результативно-рефлексивного, - які дозволяють більш чітко уявити цілеспрямований процес розвитку інформаційно-комунікаційних компетентностей педагогів, що здійснюється в трьох площинах: у курсовій перепідготовці на базі закладів післядипломної освіти, у міжкурсівний період на базі районних, шкільних методичних служб, у самоосвітній діяльності на базі альтернативних форм післядипломної освіти за вибором самого учителя.

Концептуальні засади структурно-функціональної моделі розвитку інформаційно-комунікаційних компетентностей учителів склали положення психолого-педагогічних концепцій про формування особистості (Л. Виготський), психологічні особливості дорослої людини (Ю. Кудлоткін), психологічної теорії

єдності психіки і діяльності (Б. Ананьєв, Л. Виготський, О. Леонтьєв, теорії та технології навчання дорослих (С. Змієв, В. Пуцов, М. Романенко), теорії порівняльної педагогіки та професійної освіти (Л. Пуховська, В. Радул), післядипломної освіти (А. Зубко, Л. Набока, В. Олійник, Г. Сорочан, К. Старченко, Н. Чепурна), організації професійної підготовки педагогів (Н. Кузьміна, А. Маркова, В. Сластьонін).

Підґрунтям для створення моделі розвитку інформаційно-комунікаційних компетентностей учителя були наукові дослідження з проблем освіти дорослих у системі післядипломної освіти (О.О. Бодальов, С.Г. Вершловський, В.І. Подобед, Є.С. Полат, Н.Г. Протасова, Т.І. Сущенко, Н.В. Устинова, О.І. Чернишов, С.С. Тевельова), а також власні результати константувального етапу експерименту.

У структурно-функціональній моделі також враховані зв'язки між її компонентами та послідовність організації самоосвітньої діяльності вчителя.

На думку Н.Д. Пархоменко [11], у процесі розвитку відбувається своєрідне «замикання на себе» взаємодіючих компонентів системи. При цьому кожний компонент системи, що саморозвивається, має специфічну природу в залежності від того, яку функцію призначений виконувати.

Так, блок цілепокладання структурно-функціональної моделі, розробленої нами, містить у собі характеристику суспільного замовлення на підготовку вчителів з розвиненими компетентностями, а також декілька рівнів цілей, адже, як зауважив М. Є. Бершадський, “не будь-яка стратегічна мета може бути задана операційно та діагностично, але вона повинна допускати таке визначення стосовно системи підцілей, через досягнення яких можна переконатися в успішності стратегічної мети” [4, С. 39-42]. З цієї позиції ми розглядали такі рівні цілей розвитку інформаційно-комунікаційних компетентностей учителів у системі післядипломної освіти: I рівень – суспільні цілі; II рівень – стратегічні цілі розвитку; III рівень – цілі етапів самоосвітнього процесу. Схарактеризуймо більш детально зазначені цілі.

Суспільні цілі визначені в нормативно-правових документах (Закони “Про освіту”, «Про Національну програму інформатизації», «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», Концепція розвитку післядипломної освіти в Україні і є загальними для системи освіти України. Вони визначають головний напрям і мету післядипломної освіти, зокрема фахове вдосконалення громадян та їх професійну підготовку шляхом поглиблення, розширення й оновлення професійних знань, умінь і навичок або отримання іншої спеціальності на основі здобутого раніше освітньо-кваліфікаційного рівня та практичного досвіду.

Стратегічні цілі розвитку – цілі другого рівня – знаходяться в межах особистісно зорієнтованої парадигми, сутність якої полягає в розвитку особистості, де знання, уміння, навички виступають як засоби досягнення цієї мети. Стратегічною метою й результатом системи розвитку інформаційно-комунікаційних технологій є підвищення їх рівня як умови забезпечення готовності вчителів до використання у професійній діяльності інформаційно-комунікаційних технологій, застосуванні навчально-дидактичних засобів нового покоління. Задля реалізації стратегічної мети потребують розв'язання такі завдання:

1. Розвиток мотиваційно-ціннісного та когнітивно-дільнісного компонентів інформаційно-комунікаційних компетентностей учителів.

2. Розвиток професійно важливих якостей, необхідних для здійснення педагогічної діяльності з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

3. Розвиток здатності до саморефлексії, саморегулювання, уміння здійснювати адекватну самооцінку розвитку інформаційно-комунікаційних компетентностей, формування готовності до використання інформаційно-комунікаційних технологій у педагогічній та самоосвітній діяльності.

Цілі III рівня відповідають змісту кожного з компонентів структурно-функціональної моделі: функціонально-змістового, організаційно-діяльнісного, результативно-рефлексивного.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, саме структурно-функціональна модель розвитку інформаційно-комунікаційних компетентностей учителя за умови її впровадження в систему післядипломної освіти й забезпечить виконання цільовою настанови системи післядипломної освіти: прискорення й нарощування духовного потенціалу вчителів у збагаченні їх досвідом і технологією сучасного навчання й виховання. Тому подальші наукові розвідки планується спрямувати на дослідження впливу змісту компонентів моделі на рівень розвиненості інформаційно-комунікаційних компетентностей педагогів, розробку та впровадження онлайн-ресурсного центру з метою організації мережевої взаємодії педагогів.

Література

1. Азгальдов Г.Г. О квалитетности / Г.Г. Азгальдов, Э.П. Райхман. — М.: Издательство стандартов, 1972. — 172 с.

2. Ананьев Б.Г. Психология чувственного познания. Текст. / Б.Г. Ананьев; РАН; Ин.-т психологии. — М.: Наука, 2001. — 277 с.

3. Антоненко М. Роль інноваційних процесів у розвитку школи // Педагогічна газета. — 1996. — № 6. — С. 3.

4. Бершадский М.Е. В каких значениях используется понятие «технология» в педагогической литературе / М.Е. Бершадский // Школьные технологии. — 2002. — № 1. — С. 3-19.

5. Білик Н.І. Моделювання процесу навчання в системі підвищення кваліфікації вчителів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Н.І. Білик. — К., 2005. — 21 с.

6. Гегель Г.В.Ф. Лекции по философии истории [А.М. Воден (пер.), Ю.В. Перов (вступ. статья), К.А. Сергеев (вступ. статья)] / Георг Вильгельм Фридрих Гегель. — СПб.: Наука, 2000. — 472 с. — (Слова о сущем).

7. Єльнікова Г. Управлінська компетентність. — К.: Ред. загальнопед. Газ., 2005. — 128 с. — (Б-ка «Шкільного світу»).

8. Методы системного педагогического исследования: учебное пособие / под ред. Н.В. Кузьминой. — Л.: ЛГУ, 1980. — 170 с.

9. Нокс Дж. Что могут дать компьютеры педагогике: Взгляд из американской школы // Информатика и образование. — 1991. — № 5. — С. 107-112.

10. Олійник В.В. Післядипломна педагогічна освіта в Україні у контексті світового розвитку / В.В. Олійник // Післядипломна освіта в Україні. — 2002. — № 2. — С. 25-28.

11. Сержожникова Р.К., Пархоменко Н.Д., Яковицька Л.С. Основи психології і педагогіки: навчальний посібник. — К.: Центр навчальної літератури, 2003. — 243 с.

ВИКОРИСТАННЯ ПСИХОТЕРАПІЧНИХ МЕТОДИК В ЛОГОПЕДИЧНІЙ РОБОТІ З ДІТЬМИ

УДК 372.053.2

Притиковська С.Д.

У статті висвітлюється можливість використання психологічних методів корекції мовлення, які слід розглядати як одну з ланок всього процесу корекції психічного розвитку дитини.

Ключові слова: корекція мовленнєвих порушень, психотерапія, вади мовлення, психологічні методи корекції мовлення.

В статье рассматривается возможность использования психологических методов коррекции речи как одного из звеньев всего коррекционного процесса психического развития ребенка.

Ключевые слова: коррекция речевых нарушений, психотерапия, нарушения речи, психологические методы коррекции речи.

The article deals with methods of psychotherapy, which can be effectively used in speech therapy practice.

Key words: methods of psychotherapy, speech therapy practice, defects in children's speech.

Мовленнєві розлади або порушення мовлення - це широкий круг психопатологічних явищ, що виявляється в мовній поведінці (мовне збудження, стереотипії, уповільнення, розпад мовлення, нерівномірність темпу і ритму, невнятність мовлення, скандоване мовлення, відмова від спілкування та ін.). Розлади мовлення значною мірою (залежно від характеру розладів) негативно впливають на весь психічний розвиток людини, відбиваються на її діяльності, поведінці.

Вивченням розладів мовлення займалися такі вчені як Э.Бейн, М.Бурлакова, Т.Візель, Б.Гріншун, С.Коган, А.Лурія, С.Ляпідевський, О.Правдіна, Ф.Рау, М.Хватцев, С.Шкловський, Л.Цветкова та ін.

Проблему корекції мовлення у дефектологічній науці досліджували: Т. Ахутіна, Л.Баргєнева, Л.Виготський, Є.Вінарська, Т.Власова, І.Власенко, Л.Волкова, О.Жильцова, Р.Лєвіна, І.Марченко, Є.Пєнькова, О.Рєвущька, Є.Соботович, В.Тарасун, М.Шєвченко, М.Шєремет та ін. Учені визначили шляхи, розробили ефективні методики корекції мовлення дітей дошкільного і шкільного віку із затримкою психічного розвитку, загальним недорозвитком мовлення, які відвідують спеціальні навчальні заклади.

Проблема корекції мовленнєвих порушень розробляється багатьма фахівцями — логопедами, психологами, психіатрами, але єдиної точки зору і